

Asia: OM 31/41/2015

Lapsenhuoltolain uudistaminen

Yleistä

Onko teillä yleistä lausuttavaa työryhmän ehdotuksesta?

Voimassa olevan lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain mukaan lapsi asuu yhdessä pai-kassa ja hänelle voidaan vahvistaa oikeus tavata vanhempansa. Tapaamisoikeus voi olla niin laaja, että käytännössä lapsi on molempien vanhempiensa luona yhtä paljon tai lähes yhtä paljon. Ehdotetun lap-senhuoltolain uudistamisen myötä vaihtoehdot lisääntyvät ja ratkaisutoiminta monimutkaistuu. Lapsen asuminen voidaan vahvistaa yhden vanhemman asemesta molempien vanhempien luona tapahtuvaksi vuoroasumiseksi, johon voidaan myös liittää tapaamisoikeus. Lisäksi lapselle voidaan vahvistaa oikeus tavata hänelle erityisen läheistä henkilöä. Edelleen lapselle voidaan määrätä oheis- tai sijaishuoltajaksi muu kuin hänen oma vanhempansa.

Follo-sovittelu tulisi hahmottaa osaksi lapsen huolto- ja tapaamisoikeusasian prosessia. Oikeudenkäynnin alkuvaiheessa käyty Follo-sovittelu on omiaan ohjaamaan asiaa pois vanhempien välisistä, muihin kuin lapseen liittyvistä erimielisyyksistä kohti lapsen asioihin keskittymistä. Follo-sovittelu järjestetään nopeasti ja sen yhteydessä voidaan pyrkiä ainakin määräaikaaisesti sopimaan sellaisista asioista, joista väliaikaismääräys olisi tarpeen. Käytännössä suuri osa myös oikeudenkäyntiin liittyvistä väliaikaismääräyksistä koskevista vaatimuksista ratkaistaan vanhempien oikeudenkäynnin yhteydessä saavuttaman sovinnon mukaisesti.

Lapsenhuoltolain yleiset säännökset (1. luku; 1-5 c §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

7 – 7 b § Vuoroasuminen

Ehdotetussa lakitekstissä ei ole määritelty vuoroasumiselta edellytetyn asumisen laajuutta. Lakiehdotuksen perustelujen mukaan vuoroasumisesta voisi olla kysymys, kun lapsi asuu vanhempiensa luona yhtä paljon tai vähintään 40 prosenttia kummankin vanhempansa luona.

Lakitekstiin olisi syytä lisätä määritelmä vuoroasumiselta edellytettävältä laajuudelta, esimerkiksi ”asuu yhtä paljon tai lähes yhtä paljon”. Asumis- ja tapaamisjärjestelyjä selventäisi se, että vuoroasumisesta olisi aina kysymys, kun lapsi asuu yhtä paljon tai lähes yhtä paljon kummankin vanhemman luona, ja muulloin kysymys olisi siitä, että lapsi asuu toisen vanhemman luona ja toisen vanhemman luona ollessaan kysymys on tapaamisoikeudesta.

Lakiehdotuksen perusteluissa on todettu, että vuoroasumisen vaihto voi tapahtua esimerkiksi muutaman päivän välein, vuoroviikoin tai vuorokuukausin. Yleensä vuoroasuminen tapahtuu viikon tai kahden viikon jaksoissa. Tästä olennaisesti poikkeavan vuoroasumisjakson vahvistamiseen tulisi olla erityinen syy. Vain harvoin lapsen etu voi edellyttää sitä, että vuoroasumisessa asumisjakso olisi vain muutaman päivän mittainen tai toisaalta kahta viikkoa pidempi.

Vuoroasumisen edellytyksenä tulee olla ainakin toimiva vanhempien välinen vuorovaikutus lapsen asioissa ja vanhempien asuminen riittävään lähellä toisiaan, jolloin vältetään se, ettei lapselle muodostu kahta toisistaan erillistä elinpiiriä.

Huoltajat ja tapaamisoikeus (2. luku; 6-12 §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

9 b § Tuetut ja valvotut tapaamiset sekä valvotut vaihdot

Lakiehdotuksen perusteluista ilmenee, että tuetut ja valvotut tapaamiset sekä valvotut vaihdot on tarkoitettu viimesijaiseksi vaihtoehdoksi. Tähän nähden tuettuja ja valvottuja tapaamisia sekä valvottuja vaihtoja koskevaan 9 b §:ään saattaisi olla tarpeen lisätä lakitekstiin perusteluissa oleva maininta siitä, ettei niitä saa jatkaa pidempään kuin on välttämätöntä.

9 b §:n lakitekstiin olisi syytä lisätä maininta siitä, että tuetut ja valvotut tapaamiset sekä valvotut vaihdot on määrättävä olemaan voimassa joko tietyn ajanjakson tai että niitä määrätään tapahtuvaksi tietty lukumäärä, jotta varmistetaan se, ettei tuettuja tai valvottuja tapaamisia taikka valvottuja vaihtoja jatketa ilman aihetta. Näinhän saattaa käydä, jos loppumisajankohtaa ei ole määritelty eivätkä vanhemmat aktiivisesti ryhdy toimenpiteisiin valvotuiksi tai tuetuiksi määrättyjen tapaamisten tai valvottujen vaihtojen muuttamiseksi joko sopimalla toisin tai oikeusteitse.

Sen ennakointi, koska tuen tai valvonnan tarve päättyy, on usein käytännössä vaikeaa. Kun näistä määrätään määräaikaisesti – oikeudenkäynnissä väliaikais määräyksellä ja follosovittelussa koesopimuksella - vältetään sopimusten tai päätösten muuttamisilta.

9 c § Lapsen oikeus tavata muuta henkilöä kuin vanhempansa

Lakitekstiin olisi syytä kirjata perusteluissa oleva maininta siitä, että tapaamisoikeuden vahvistamisen edellytyksenä on, että lapsella on tämän henkilön kanssa lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen verrattava vakiintunut suhde. Sanottu määritelmä selventää hyvin sitä, mitä erityisen läheisellä henkilöllä tarkoitetaan tässä yhteydessä, eikä sitä ole syytä jättää vain perustelujen varaan. Näin vähennetään riskiä siitä, että lain voimaantultua ryhdyttäisiin hakemaan tapaamisoikeuksia sellaisia henkilöitä kohtaan, joita laissa ei ole tarkoitettu.

12 § Sopimuksen tai päätöksen muuttaminen

Sopimuksen tai päätöksen muuttamista olosuhteiden muuttumisen perusteella ehdotetaan tiukennettavaksi niin, että olosuhteiden muutoksen tulee olla olennainen. Niissä tapauksissa, joissa on kysymys vanhempien tekemän sopimuksen tai sellaisen oikeuden päätöksen muuttamisesta, jossa lopputulos on ollut vanhempien sopimuksen mukainen, ei ehkä ole tarpeen vaatia olosuhteiden muuttumiselta olennaisuutta. Olennaisuuden vaatimus saattaa muodostua sovinnon esteeksi, kun sovintoon ei uskalleta sitoutua siinä pelossa, että sopimuksen muuttaminen ei välttämättä olekaan mahdollista.

Oikeudenkäynti (3. luku; 14-17 §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

14 a § Hakemus sopimuksen tai päätöksen muuttamiseksi

On kyseenalaista, onko tarpeen säätää pykälän 2 momenttiin ehdotettua mahdollisuutta hakemuksen hylkäämiseen kirjallisessa menettelyssä. On poikkeuksellista, että lapsen huolto- tai tapaamisasiassa kirjallisen aineiston perusteella voitaisiin riittävällä varmuudella tehdä se johtopäätös, ettei edellytyksiä sopimuksen tai päätöksen muuttamiseen ole. Lisäksi säännös poikkeaa oikeudenkäymiskaassa säädetyistä menettelyistä.

14 b Käsittelyn joutuisuus

Pykälän ensimmäinen virke, jonka mukaan lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskeva asia on käsiteltävä joutuisasti, riittää kattamaan myös ne asiat, joissa on pyydetty väliaikaista määräystä. Erityisen kuuden viikon määräajan asettaminen asioille, joissa on pyydetty väliaikaista määräystä, ei ole tarpeen. Väliaikaisia määräyksiä pyydetään varsin erilaisissa tilanteissa, eikä pyynnön esittäminen välttämättä merkitse sitä, että tällaisen määräyksen antamiselle on olemassa peruste. Vaatimus käsittelemisestä joutuisasti merkitsee sitä, että kiireellisen väliaikaisen määräyksen ollessa tarpeen – esimerkiksi tilanteessa, jossa vanhempi on muuttamassa kauas nykyisestä asuinpaikastaan

– istunto pyritään järjestämään nopeasti niin, että väliaikainen määräys voidaan antaa käsillä olevaan tilanteeseen nähden ajoissa. Lapsiasioihin erikoistuneiden avustajien kalenterit ovat usein täynnä ja asiassa osapuolena oleva päämies voi siitä huolimatta haluta juuri valitsemansa avustajan hoitavan asiaansa. Tällöin joutuisuudesta tinkimisen tulee olla ainakin siitä yksimielisten asianosaisten määräysvallassa.

15 a § Lapsen kuuleminen tuomioistuimessa

Tuomioistuimessa tapahtuvan lapsen kuulemisen tulisi pääsääntöisesti tapahtua muualla kuin pääkäsitteilyssä, lapsen kuulemiseen soveltuvassa tilassa kuten esimerkiksi sovitteluhuoneessa tai kokonaan tuomioistuimen ulkopuolella. Kynnyksen sille, että lasta kuullaan ilman asiaan osallisten eli käytännössä yleensä vanhempien ja näiden avustajien läsnäoloa, tulisi olla matalalla. Mahdollisuus asiantuntijan käyttämiseen tuomarin apuna lapsen kanssa keskusteltaessa tukee onnistunutta lapsen kohtaamista.

Huolto- ja tapaamisriitojen tuomioistuinsovittelu (3 a. luku; 17 b ja 17 d §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

-

Vieraassa valtiossa annettu päätös ja lapsen palauttaminen (6. luku; 39 ja 41 §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

-

Asetuksenantovaltuus (7. luku; 49 §)

Lausuntonne ehdotetusta säännöksestä?

-

Liitelait

Onko teillä lausuttavaa liitelakeihin ehdotetuista muutoksista?

-

Vaikutukset

Onko ehdotuksen vaikutukset mielestänne arvioitu asianmukaisesti?

-

Muuta

Onko teillä muuta lausuttavaa työryhmän ehdotukseen liittyen?

-

Ilmanen Johanna
Varsinais-Suomen käräjäoikeus